

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради університету
22 лютого 2023 року,
протокол № 10

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

22 лютого 2023 року

м.п.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання курсової роботи
з навчальної дисципліни
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування
«Планування та організування діяльності організації»

м. Хмельницький
2023

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування, кандидатка
економічних наук, доцентка

 9 лютого _ 2023 року

Доцентка кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування, кандидатка
економічних наук

9 лютого 2023 року

Дар'я АРЗЯНЦЕВА

Діана Фурман

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри менеджменту, фінансів,
банківської справи та страхування

9 лютого 2023 року, протокол № 8

Завідувачка кафедри, кандидатка
економічних наук, доцентка, доцентка
кафедри

_____ Наталія ЗАХАРКЕВИЧ

9 лютого 2023 року

ПОГОДЖЕНО

Деканеса факультету управління та
економіки, кандидатка економічних наук,
доцентка

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

9 лютого 2023 року

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
15 лютого 2023 року, протокол № 3

Перша проректорка, голова методичної ради
університету, кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

15 лютого 2023 року

Обліковий обсяг 2,1 ум.др.арк.

ЗМІСТ

	Стор.
Вступ	4
1. Тематика курсових робіт	– 5
2. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт	– 6
2.1. Основні вимоги до написання курсової роботи	– 6
2.2. Структура курсової роботи	– 7
2.3. Вимоги до оформлення курсової роботи	– 19
2.4. Приклади оформлення списку використаних джерел	25
3. Порядок доопрацювання курсової роботи	30
4. Оцінювання та захист курсової роботи	– 30
5. Академічна доброчесність	33
6. Рекомендовані джерела	– 34
7. Інформаційні ресурси в Інтернеті	– 35
8. Додатки	36

ВСТУП

Методичні вказівки до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Планування та організування діяльності організації» складені згідно із програмою цієї дисципліни, відповідно до освітньої програми підготовки Магістра з галузі знань 07 Управління і адміністрування за спеціальністю 073 Менеджмент.

Курсова робота з дисципліни «Планування та організування діяльності організації» є важливим етапом у вивченні програмного матеріалу з даної дисципліни. Мета роботи – формування у майбутніх менеджерів системи спеціальних знань та практичних навичок у сфері організації та розвитку підприємницької діяльності, набуття умінь аналізу та планування підприємницької діяльності в ринкових умовах, прийняття раціональних управлінських рішень з менеджменту підприємництва. Курсова робота свідчить про рівень того як студент застосовує знання, набуті на лекційних і практичних заняттях з предмета «Планування та організування діяльності організації».

Написання курсової роботи є важливою умовою підвищення рівня економічних знань студентів. Вона передбачає самостійне закріплення та розширення теоретичних та практичних знань, які студенти одержують в процесі вивчення курсу; дозволяє показати вміння студента володіти методологією та методикою економічного аналізу і на цій основі самостійно розробляти обґрунтовані управлінські рішення, доповнюючи їх своїми висновками та пропозиціями практичного характеру щодо організації бізнесу. Методика такої роботи підвищує професійний рівень підготовки майбутніх фахівців.

Цей вид навчальної роботи сприяє більш глибокому засвоєнню курсу «Планування та організування діяльності організації». Виконання курсової роботи зобов'язує студента вивчити актуальні питання вибраної наукової проблеми. У процесі написання курсової роботи студент відображає вміння:

- володіти інструментарієм планування і аналізу виробничо-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- визначати витрати підприємства та здійснювати аналіз беззбитковості діяльності суб'єктів підприємницької діяльності;
- оцінювати рівень та шляхи підвищення ефективності використання ресурсів суб'єктів підприємницької діяльності;
- використовувати методи управління рухом фінансових ресурсів і капіталу суб'єктів підприємницької діяльності;
- оцінювати інвестиційні пропозиції;

У курсовій роботі повинні бути елементи наукових досліджень. Тому студенти засвоюють методи наукової роботи і тим самим вчаться підходити до вирішення вибраних питань творчо, з точки зору досягнень передового досвіду. Це привчає студентів слідкувати за спеціальною літературою, яка стосується вибраної теми, критично використовувати висновки та пропозиції окремих авторів, проводити паралелі до вимог життя, практики, порівнювати свої дослідження та висновки з іншими, наведеними науково-дослідними установами.

Курсова робота носить комплексний наскрізний характер, охоплює сукупність знань та вмінь, що формують профіль фахівця в сфері менеджменту підприємництва.

1. Тематика курсових робіт

1. Планування та організація бізнесу у сфері туризму
2. Планування та організація діяльності торговельного магазину з продажу побутових товарів
3. Планування та організація діяльності мікропідприємства з пошиття дитячого одягу
4. Планування та організація діяльності мікропідприємства з виробництва столярних виробів
5. Планування та організація діяльності рекламного агентства
6. Планування та організація діяльності фотостудії
7. Планування та організація діяльності еко-ферми (лавандове поле, продаж декоративних рослин)
8. Планування та організація діяльності підприємства, що спеціалізується на вирощуванні сільськогосподарських культур
9. Планування та організація діяльності підприємства, що спеціалізується на вирощуванні плодів та ягід
10. Планування та організація діяльності підприємства, що спеціалізується на розведенні і вирощуванні сільськогосподарських тварин (ВРХ/свиноферма/птахоферма тощо)
11. Планування та організація діяльності підприємства з виробництва продуктів бджільництва
12. Планування та організація діяльності підприємства з виробництва молока та молочних продуктів
13. Планування та організація діяльності пивоварні
14. Планування та організація діяльності автомийки/автосервісу
15. Планування та організація діяльності міні-пекарні
16. Планування та організація діяльності підприємства з виробництва будматеріалів (бруківки/пінобетону/газобетону тощо)
17. Планування та організація діяльності фітнес-центру
18. Планування та організація діяльності підприємства з виробництва кованих виробів
19. Планування та організація діяльності підприємства з виробництва бутильованої води
20. Планування та організація діяльності підприємства з утилізації пластику
21. Планування та організація діяльності хостелу
22. Планування та організація діяльності міні борошномельного заводу (крупомельного/комбікормового)
23. Планування та організація діяльності підприємства з переробки автомобільних покришок
24. Планування та організація діяльності мікро- (або малого) підприємства з виробництва заморожених напівфабрикатів

25. Планування та організація діяльності мікро- (або малого) підприємства з виробництва органічних добрив
26. Планування та організація виробництва деревного палива (пеллет)
27. Планування та організація виробництва сонячних колекторів
28. Планування та організація діяльності сонячної електростанції (іншого об'єкту альтернативної енергетики)
29. Планування та організація безвідходного виробництва (за вибором студента)
30. Планування та організація бізнесу у сфері надання побутових послуг
31. Планування та організація бізнесу у сфері торгівлі
32. Планування та організація бізнесу у медіа просторі
33. Планування та організація бізнесу у сфері зеленого туризму
34. Планування та організація бізнесу у сфері громадського харчування
35. Планування та організація діяльності підприємства з надання поліграфічних послуг
36. Планування та організація бізнесу у сфері Інтернет-маркетингу
37. Планування та організація діяльності підприємства з переробкою вживаного одягу
38. Планування та організація діяльності бізнесу у сфері надання освітніх послуг
39. Планування та організація діяльності бізнесу у сфері розваг (організація івентів, святкових заходів, квест-кімнати, ігрові клуби)
40. Планування та організація бізнесу у сфері виїзного обслуговування (кейтерінгу)

2. Методичні рекомендації до виконання курсових робіт

2.1. Основні вимоги до написання курсової роботи

- глибока теоретична розробка актуальних проблем планування та організація бізнесу на основі аналізу наукової літератури та періодики;
- широке використання статистичних та інших даних, що характеризують економічні процеси на рівні підприємства, галузі, регіоні, національної економіки;
- систематизація цифрових даних у вигляді таблиць, графіків, діаграм тощо з необхідним аналізом, узагальненням і виявленням тенденцій розвитку економічних явищ і процесів;
- критичний аналіз фактичних матеріалів з метою пошуку резервів удосконалення і підвищення ефективності економічної діяльності підприємства;
- аргументованість висновків, обґрунтованість пропозицій і рекомендацій;
- літературний, логічно послідовний і самостійний виклад матеріалу;
- оформлення матеріалів роботи відповідно до встановлених вимог і стандартів.

Курсова робота виконується державною мовою на одну з тем, затверджених кафедрою та погоджену з науковим керівником. За погодженням з науковим керівником студент може вибрати й іншу тему курсової роботи з актуальних проблем організації власної справи та планування діяльності підприємства. Робота повинна бути виконана та здана на кафедру до встановленого терміну.

Виконання курсової роботи сприяє поглибленню вивчення класичних творів бізнес-планування, державних законодавчих актів і програмних документів, наукових

праць вітчизняних та зарубіжних економістів, статистичних, фактичних матеріалів. Виконання студентами курсової роботи сприяє поєднанню в цілісну систему знань з організації підприємницької діяльності, що, в свою чергу, дозволяє їм — майбутнім менеджерам - сформулювати чіткі уявлення про методологію бізнес-планування та навчитись використовувати її на практиці. Результати конкретного дослідження - виносяться на прилюдний захист. Такий підхід забезпечує не лише добре володіння теоретичним матеріалом, а й виробляє вміння відстоювати свої переконання, наукові погляди, пов'язати загальні теоретичні положення з сучасністю, профілем своєї майбутньої спеціальності.

Курсова робота має бути виконана в строк, встановлений навчальним планом. У відповідності із цим планом студент повинен скласти графік виконання курсової роботи, в якому передбачається вибір теми і складання роботи, підбір і вивчення літератури, підбір фактичного матеріалу, написання тексту і оформлення курсової роботи, підготовка до захисту, строки захисту, час консультацій із викладачем.

У процесі захисту курсової роботи студенти вчать стисло та доступно викладати основні результати дослідження, виробляти в собі навички публічного виступу та ведення наукової полеміки. Такі здобутки допомагають при самостійній підготовці доповідей, рефератів і публічних виступів, формують необхідні якості для участі в творчих дискусіях.

Керівництво курсовими роботами здійснюється, як правило, найбільш кваліфікованими викладачами. Керівник курсової роботи надає допомогу в уточненні змісту, складанні завдання для виконання курсової роботи. Керівник також сприяє процесу збирання та отримання необхідного матеріалу для написання курсової роботи, рекомендує основну та додаткову літературу, проводить регулярні консультації; розробляє календарний графік виконання етапів роботи та слідкує за його дотриманням, перевіряє роботу, робить відповідні зауваження і вирішує питання про можливість допуску до захисту

Виконання роботи починається зі складання плану, який узгоджується з науковим керівником. У процесі роботи над літературою план курсової роботи може бути скоригований.

Однією з найважливіших вимог до курсової роботи є її самостійне, творче виконання. Зміст роботи повинен логічно і повністю розкривати всі питання плану, відповідати темі дослідження.

2.2. Структура курсової роботи

Структура курсової роботи складається з таких елементів:

- титульний аркуш (додаток А);

- зміст;

резюме;

- основна частина:

галузь, підприємство та його продукція;

дослідження ринку;

маркетинговий план;

формування бізнес-моделі комерційної ідеї;

оцінювання ризиків;

- висновки;
- перелік використаних джерел;
- додатки.

Титульний **аркуш** є першою сторінкою курсової роботи і розміщується на обкладинці курсової роботи. Він повинен бути написаний стандартним шрифтом або віддрукований на комп'ютері відповідно до рекомендованої форми (додаток А).

Зміст розмішують на окремій сторінці, на початку курсової роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх розділів, підрозділів та пунктів (якщо вони мають заголовки), зокрема вступу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел та ін. Зразок змісту курсової роботи наведений у додатку Б. Робота повинна бути доповнена таблицями, діаграмами, графіками, відповідними порівняннями автора тощо.

Резюме (1 сторінка). Розділ містить загальну інформацію про бізнес-проект: коротку інформацію про суть проекту, про обсяги необхідних інвестицій, терміни реалізації і фінансові показники проекту. Резюме складають наприкінці роботи, коли завершені всі інші розділи плану і отримана повна ясність з всіх основних питань майбутнього плану, хоча розміщується резюме на початку бізнес-проекту.

Основна частина (до 30 сторінок) – це найбільша за обсягом частина курсової роботи, яка відображає вміння студента самостійно описувати, аналізувати та систематизувати теоретичний і практичний матеріал, зіставляти та узагальнювати різні досліджувані явища. Основна частина складається із таких розділів бізнес-проекту.

Розділ 1 Галузь, підприємство та його продукція (до 5 сторінок). У даному розділі потрібно навести узагальнені дані про поточний стан в галузі, де планується впровадити комерційну ідею; сформулювати комерційну ідею; зробити опис продукції підприємства; порівняти продукцію з продукцією конкурентів та визначити її конкурентні переваги.

Розділ «Галузь, підприємство та його продукція» може складатися з таких підрозділів:

1.1 Поточна ситуація та тенденції розвитку галузі.

У пункті наводяться узагальнені дані про поточний стан справ у галузі, в якій підприємець намагається реалізувати запропоновану комерційну ідею.

1.2. Комерційна ідея, з якою підприємець збирається виходити на ринок.

В межах підпункту слід проаналізувати та подати у вигляді таблиці зміст ідеї (що пропонується); можливі напрями застосування; основні вигоди, що може отримати користувач товару (за кожним напрямком застосування); чим відрізняється від існуючих аналогів та замінників:

Таблиця 1. Опис ідеї бізнес-проекту

Зміст ідеї	Напрями реалізації (продукти чи послуги, що пропонуються)	Потенційні техніко-економічні переваги	Новизна
	1.		
	2.		
	...		

1.3. Обґрунтування організаційно-правової форми реалізації підприємницької діяльності. Розгляньте переваги та недоліки організації підприємницької діяльності у відповідній формі, визначте найбільш доцільний для реалізації обраного проекту(табл.2-3).

Таблиця 2 - Обґрунтування організаційно-правової форми реалізації підприємницької діяльності

Організаційно-правова форма господарювання	Переваги	Недоліки
ФОП		
ТОВ		
ПП		
ПАТ		
....		

Таблиця 3 – Організаційно-правові аспекти організації підприємницької діяльності

	Вид діяльності	Організаційно-правова форма господарювання	Вид підприємства за критеріями:		Система оподаткування, характеристика ²
			очікуваний середньорічний дохід від реалізації продукції (послуг) ¹	планова чисельність працівників ¹	
1	2	3	4	5	6

Примітка: 1 – навести спрощені розрахунки

2 – навести основні характеристика (якщо спрощена система, то яка група, які основні ставки тощо. Якщо загальна – види податків, основні ставки тощо)

1.4. Визначте назву підприємства/торгової марки для бізнесу, вкажіть тип неймінгу, що використаний для формулювання.

1.5. Оцініть потенціал використання франшизи для реалізації підприємницької ідеї (табл.4).

Таблиця 4. Оцінка потенціалу використання франшизи як альтернативи реалізації підприємницької ідеї

Відомі франшизи у відповідній сфері	Вартість франшизи, у тому числі паушальний внесок та роляті	Вимоги до організації діяльності	...(інші вимоги)	...(інші вимоги)
1.				
2.				
3.				
.....				

У розділі 2 «Дослідження ринку» (до 5 сторінок) рекомендується: навести інформацію про конкурентів; провести сегментацію ринку та вибрати цільовий ринок для продукції вашого підприємства; обґрунтувати вибір місця розташування вашого підприємства; оцінити вплив зовнішніх факторів на майбутній бізнес вашого підприємства та зробити порівняльний аналіз ринкових стратегій конкурентів.

Розділ «Аналіз ринкових можливостей реалізації комерційної ідеї» може складатися з таких основних підрозділів:

2.1. Аналіз конкуренції в галузі. Визначить найближчих конкурентів та опишіть їх сильні та слабкі сторони, ціннісну пропозицію, сегмент ринку, маркетингові заходи тощо.

Таблиця 5. Дослідження основних конкурентів у сфері реалізації підприємницької ідеї

Конкурент	Коротка характеристика	Конкурентні переваги	Конкурентні недоліки	Сегмент ринку
1.						
2.						
3.						
.....						

2.2. Цільовий ринок підприємства.

Процедура визначення цільового ринку підприємства складається з таких етапів (табл.6):

Таблиця 6 - Характеристика потенційних клієнтів реалізації бізнес-проекту¹

Потреба, що формує ринок (Базова потреба, яку задовольняє товар (згідно концепції потенційного товару))	Цільова аудиторія (Визначити потенційні цільові групи клієнтів, що можуть бути зацікавлені у задоволенні означеної потреби)	Відмінності у поведінці різних потенційних цільових груп клієнтів (Вписати фактори, що формують поведінку клієнта - вік; місце проживання; сімейний статус; вид діяльності; рівень доходів; типові проблеми; бажання та мрії; хобі; стандарти, технічні регламенти, інші фактори цінового та нецінового характеру) та особливості купівлі та експлуатації товару	Вимоги споживачів до товару (- до продукції - до компанії-постачальника)	Вимоги сегментів до комплексу маркетингу (де користувач найчастіше проводить час, якими соціальними мережами користується)

¹ Необхідно чітко визначити для кого розробляється продукт послуга. Важливо розділити користувачів та клієнтів. Наприклад, проект для дітей: користувачі (діти), а клієнти (батьки) - це різні сегменти. Також можна вказати «перших покупців», які будуть мати справу з сириим продуктом і є першими постачальниками відгуків. Крім того можуть бути і інші клієнтські сегменти: інфлюенсер, рекомендадор, економічний покупець, диверсант

- сегментація ринку, тобто поділ усіх можливих споживачів продукції підприємства на певні групи-сегменти;
- порівняльне оцінювання привабливості кожного із виділених сегментів ринку;
- вибір найкращого, потенційно привабливого та найприбутковішого сегмента ринку, тобто виділення цільової групи споживачів, на яку буде орієнтуватися підприємство.

2.3. Місцезнаходження бізнесу (підприємства).

З урахуванням особливостей визначеного цільового ринку бізнесу підприємець здійснюється обґрунтування локалізації фірми. При цьому враховуються такі фактори, як витрати на оренду (придбання, будівництво) і ремонт придатних приміщень; близькість до ринків збуту чи ресурсів; можливості й перешкоди для пересування клієнтів тощо.

2.4. Оцінювання впливу зовнішніх факторів на бізнес.

Визначити фактори зовнішнього середовища, що впливають на діяльність Вашого бізнесу. Результати представити у вигляді табл. 7 та 8:

Таблиця 7 - Фактори макросередовища, що впливають на діяльність підприємства

№	Фактор	Напрямок впливу (позитивний/ негативний)	Характеристика	Реакція підприємства
1.	Економічні			
1.1.				
1.2.				
...				
Природно-кліматичні умови				
2.1.				
2.2.				
...				
3.	Політичні			
3.1.				
3.2.				
..				
4.	Науково-технічні			
4.1.				
4.2.				
..				
5	Соціокультурні			
5.1.				
5.2.				
...				

Таблиця 8 - Фактори мікросередовища, що впливають на діяльність підприємства

№	Фактор	Напрямок впливу (позитивний/ негативний)	Характеристика	Реакція підприємства
1.	Споживачі			
1.1.				
1.2.				
...				
Конкуренти				
2.1.				
2.2.				
...				
3.	Постачальники			
3.1.				
3.2.				
..				
4.	Інші контактні аудиторії (<i>обрати самостійно</i>)			
4.1.				
4.2.				
..				
5	Інші контактні аудиторії (<i>обрати самостійно</i>)			
5.1.				
5.2.				
...				

Матеріали, подані в розділі бізнес-проекту «Аналіз ринкових можливостей реалізації комерційної ідеї», є основою для розроблення наступного розділу «Маркетинговий план».

Розділ 3. Маркетинговий план (до 5 сторінок).

Головна мета розділу полягає у поясненні зацікавленим особам, як саме підприємство має намір впливати на свій цільовий ринок і реагувати на ситуацію, що там складається, щоб забезпечити збут своєї продукції.

Маркетинг-план може формуватися з таких підрозділів:

3.1. Маркетингова стратегія та програми, що забезпечать досягнення цілей маркетингової діяльності.

Розроблення маркетингової стратегії складається з двох етапів: по-перше, це визначення суті маркетингової стратегії, по-друге це розроблення заходів з її реалізації. Після визначення типу маркетингової стратегії та специфічних властивостей і переваг продукції підприємства, на яких буде будуватися стратегія завоювання цільового ринку, переходять до розроблення конкретних заходів з її реалізації. До таких основних заходів належать:

- розроблення стратегії збуту продукції (послуг) підприємства;
- формування цінової політики (політика ціноутворення);
- розроблення рекламної політики підприємства (рекламної кампанії);
- розроблення політики підтримки продукції (послуг) підприємства.

Результати представити у вигляді табл. 9.

Таблиця 9 Ключові характеристики маркетингової стратегії

Цільові групи	Канали комунікацій, якими користуються цільові клієнти	Ключові позиції, обрані для позиціонування	Концепція рекламного звернення	Ключові характеристики цінової стратегії

Обґрунтуйте доцільні стратегії ціноутворення на товари/послуги. Наведіть приклади застосування таких стратегій в практичній діяльності зарубіжних і вітчизняних підприємств у обраній сфері.

3.2. Бюджет маркетингу (визначення можливих витрат на реалізацію стратегії маркетингу).

Визначити орієнтований бюджет для реалізації основних маркетингових заходів для запуску та просування проекту. Результати представити у вигляді табл. 10.

Таблиця 10 Бюджет маркетингових заходів

Захід	Зміст	Орієнтовна вартість	Періодичність здійснення
1. Розробка			
2. Таргетування			
..			
...			

Потрібно пам'ятати, що інформація, наведена в розділі «Маркетинговий план», повинна бути використана у інших розділах бізнес-плану.

Розділ 4. Формування бізнес-моделі комерційної ідеї (до 5 сторінок).

Бізнес-модель – це певне спрощене уявлення реального або майбутнього бізнесу, що відображає основні бізнес-процеси і створюється для вирішення прикладних бізнес-завдань.

Структура бізнес-моделі розвивалась у різних дослідженнях. Зокрема ключовими її конфігураціями вважаються бізнес-моделі Бланка-Дорфа, О. Остервайлдера та І. Пінье, М. Джонсона, Г. Чесбро, Е. Маурья [2].

Нижче запропоновано бізнес-модель Lean Canvas, однак здобувач може обрати будь-яку на власний розсуд.

Під час формування та заповнення бізнес-моделі користуються рядом питань, відповіді на які дозволяють досконало визначати ключові елементи заповнення кожного з квадрантів (табл. 11). Інформація для заповнення більшості з цих квадрантів було систематизована у попередніх розділах підприємницького проекту.

² Управління стартапами : підручник для для здобувачів вищої освіти за економічними спеціальностями / О. А. Гавриш, К. О. Бояринова, М. О. Кравченк К. О. Копішинська; за заг. ред. О. А. Гавриша. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2020. 716 с.

Таблиця 11 – Структура бізнес-моделі (назва комерційної ідеї /проекту/стартапу)

Назва блоку	Характеристика
Проблема	<p>.....</p> <p><i>(Проблеми клієнтів, споживачів, які вирішує продукт? Якщо є кілька сегментів клієнтів з різними проблемами, слід описати кожну проблему. Існуючі альтернативи. Як сьогодні вирішуються ці проблеми?)</i></p>
Клієнтські сегменти	<p>.....</p> <p><i>(Від вибору цільової аудиторії залежать інші аспекти проектування моделі. Необхідно чітко визначити для кого розробляється продукт послуга. Важливо розділити користувачів та клієнтів. Наприклад, проект для дітей: користувачі (діти), а клієнти (батьки) - це різні сегменти. Також можна вказати «перших покупців», які будуть мати справу з сирим продуктом і є першими постачальниками відгуків. Крім того можуть бути і інші клієнтські сегменти: інфлюенсер, рекомендактор, економічний покупець, диверсант. У цьому випадку позначається кожна категорія різними кольорами)</i></p>
Рішення	<p>.....</p> <p><i>(Рішення зазначених у блоці “проблеми” проблем. Рекомендується описувати продукт просто. Співпраця з цільовими клієнтами дозволить дізнатися їх потреби та надати найбільш привабливу пропозицію)</i></p>
Унікальна пропозиція цінності	<p>.....</p> <p><i>(Унікальна ціннісна пропозиція – це коротке повідомлення, яке має на меті привернути увагу клієнтів. Ідея полягає в тому, щоб описати унікальність вашого товару та показати його ключову відмінність від інших альтернатив. Створення концепції високого рівня - короткої та простої для сприйняття заяви про товар)</i></p>
Несправедлива перевага (конкурента перевага)	<p>.....</p> <p><i>(Визначає особливість ідеї/продукту, яку конкуренти не можуть скопіювати чи отримати будь-яким можливим способом. Несправедлива перевага може включати : ексклюзивний доступ до деяких ресурсів, особисті таланти/компетентності; наявність патентів; вигідне розміщення; інші додаткові переваги)</i></p>
Канали збуту	<p>.....</p> <p><i>(Якими каналами планується налагодження взаємодії з клієнтами? Які з каналів вимагають найменших витрат? Які з каналів вимагають найбільших витрат?)</i></p>
Ключові метрики	<p>.....</p> <p><i>(Блок описує основні показники, на основі яких буде здійснюватись вимірювання прогресу бізнесу стартапу. Наприклад, цінність клієнта за весь період (LTV), вартість залучення клієнта (CAC), утримання клієнтів, вірусність, оборот/відтік, тощо)</i></p>
Структура витрат	<p>.....</p> <p><i>(Блок описує витрати, пов'язані з функціонуванням: Які витрати будуть відноситись до постійних? Що є напрямками їх зменшення? Які витрати будуть відноситись до змінних? Що є напрямками їх зменшення?)</i></p>

	<i>Які ключові ресурси є найдорожчими? Які основні активності є найдорожчими?)</i>
Потік доходів (Блок описує потік доходу: За яку цінність клієнти дійсно готові платити? За що вже платять споживачі? Як клієнти платять в даний час? Який внесок доходу від кожного окремого напряму діяльності в загальну структуру доходів)

На основі побудованої таблиці сформувані бізнес-модель проекту на базі шаблону Lean Canvas (рис. 1).

Слід відмітити, що побудова бізнес-моделі стартапу (послідовність заповнення квадрантів) залежить від початкової активності та може відповідати одній з наступних стратегій:

1. Стратегія «Від продукту». Це найпоширеніший варіант запуску бізнесу. Вихід на ринок з продуктом здійснюється після генерування ідеї, збору коштів, залучення інвестицій, отримання відгуків від друзів, ранніх послідовників. Вихідними блоками для побудови бізнес-моделі за стратегією «Від продукту» є: ключові партнери (інвестори), ключові види діяльності (розробка), ціннісна пропозиція (ідея нового продукту, продукт).

2. Стратегія «Від клієнта». У цій стратегії вихідним є не готовий продукт, а спільне бачення «ніші». Стратегія зорієнтована на першочерговість визначення потреб клієнтів, і, відповідно до отриманих результатів, розроблення мінімально життєздатного продукту. На відміну від попередньої стратегії, вихідними блоками бізнес-моделі, побудованої за стратегією «Від клієнта» є проблема, рішення, споживчі сегменти (визначення споживачів), канали збуту (визначення потреб).

3. Стратегія «Професіонал» або стратегія Фори. Стратегія передбачає наявність певних професійних переваг – у навчанні, у виді праці, в знаннях. Стратегія є корисною для фрілансерів, або стартаперів, які будують бізнес на власному захопленні чи хобі. Вихідним блоком бізнес-моделі, що будується за стратегією професіонала є «Несправедлива перевага (конкурента перевага).

Розділ 5. Оцінювання ризиків.

Цей розділ (до 3 сторінок) повинен дати відповідь на такі запитання: по-перше, чи керівництво підприємства достатньо глибоко розуміє й ураховує ризики, пов'язані з даним бізнесом; по-друге, чи воно може розробити відповідний план дій та ефективно реагувати на небезпечні для бізнесу ситуації за умов невизначеності, конфліктності, браку інформації тощо.

Послідовність дій з розроблення підрозділу «Оцінювання ризиків» складається з таких етапів:

- визначення можливих видів ризиків, що пов'язані з бізнесом підприємства;
- оцінювання ризику, тобто визначення можливих наслідків тієї чи іншої несприятливої ситуації, що може вплинути на результати діяльності підприємства;
- розроблення механізму реагування на можливі негативні наслідки ризикової діяльності;
- розроблення та здійснення заходів, за допомогою яких можна нейтралізувати можливі негативні ефекти ризикової діяльності.

LEAN CANVAS

Назва
Title: _____

Ким створений
Created By: _____

Дата
Date: _____

<p>PROBLEM List your top 1-3 problems.</p> <p>ПРОБЛЕМА Вкажіть 1-3 найбільші, на Вашу думку, проблеми</p>	<p>SOLUTION Outline a possible solution for each problem.</p> <p>ВИРІШЕННЯ Визначте можливе вирішення для кожної проблеми</p>	<p>UNIQUE VALUE PROPOSITION Single, clear, compelling message that states why you are different and worth paying attention.</p> <p>УНІКАЛЬНА ЦІННІСНА ПРОПОЗИЦІЯ Єдине, чітке, переконливе твердження, яке обґрунтовує, чому Ваш продукт інший і на нього варто звернути увагу</p>	<p>UNFAIR ADVANTAGE Something that cannot easily be bought or copied</p> <p>НЕСПРАВЕДЛИВА ПЕРЕВАГА Щось, що не може бути легко куплене чи скопійоване</p>	<p>CUSTOMER SEGMENTS List your target and users.</p> <p>СЕГМЕНТИ СПОЖИВАЧІВ Вкажіть Ваших цільових споживачів та користувачів</p>
<p>EXISTING ALTERNATIVES List how these problems are solved today</p> <p>ІСНУЮЧІ АЛЬТЕРНАТИВИ Вкажіть, як ці проблеми вирішуються сьогодні</p>	<p>KEY METRICS List the key numbers that tell you how your business is doing</p> <p>КЛЮЧОВІ ПОКАЗНИКИ Визначте ключові показники, які вкажуть Вам на стан Вашого бізнесу</p>	<p>HIGH LEVEL CONCEPT List your X for Y analogy (e.g. YouTube = Flickr for videos)</p> <p>КОНЦЕПЦІЯ ВИСОКОГО РІВНЯ Перерахуйте свою аналогію X для Y (наприклад, YouTube - Flickr для відео)</p>	<p>CHANNELS List your path to customer (inbound or outbound)</p> <p>КАНАЛИ Вкажіть Ваш шлях до споживача (вхідний чи вихідний)</p>	<p>EARLY ADOPTERS List the characteristics of your ideal customers</p> <p>"ПЕРШОПРОХОДЦІ" Вкажіть характеристики Ваших ідеальних споживачів</p>
<p>COST STRUCTURE List your fixed and variable costs</p> <p>СТРУКТУРА ВИТРАТ Перерахуйте Ваші постійні та змінні витрати</p>		<p>REVENUE STREAMS List your sources of revenue</p> <p>ПОТОКИ ДОХОДІВ Перерахуйте Ваші джерела доходу</p>		

Рисунок 1 – Побудова бізнес-моделі _____ (назва комерційної ідеї) на базі шаблону Lean Canvas

Підсумком розділу має стати розробка заходів управління ризиками підприємницького проекту (табл.12).

Таблиця 12 Заходи управління ризиками підприємницького проекту

Ризик	Можливі наслідки	Заходи попередження та нейтралізації
1.		
2.		
3.		
4.		

Висновки (1-2 сторінки). Необхідно зробити певні узагальнення у вигляді коротких тез, викласти практичні рекомендації та пропозиції, до яких дійшов автор при дослідженні вибраної теми. Висновки не повинні містити нового матеріалу, який не був викладений в основній частині. Також висновки не повинні бути формуватись шляхом «копіювання» матеріалу з основної частини, а формулюються у вигляді стислих чітких відповідей на поставленні у роботі завдання.

У кінці роботи додається **список використаних джерел**, складений в алфавітному порядку та згідно з правилами бібліографічного оформлення наукових робіт, призначених для публікацій. У список використаних джерел включаються ті джерела, що були вивчені у процесі освоєння теми та на які є посилання в тексті. З метою кращого представлення курсової роботи, крім даних обліку та звітності, слід використовувати матеріали монографічних досліджень, періодичної літератури, державної та відомчої статистики, досвід роботи аналогічних підприємств (організацій), дані спеціальних економічних та соціологічних досліджень, експериментів, матеріали оперативного обліку і контролю, особистих спостережень. На основі вивчення, опрацювання та узагальнення аналітичних матеріалів студент повинен оцінити можливості підприємства для підвищення ефективності тих чи інших напрямків господарської діяльності.

Бізнес проект може містити і інші розділи, характерні для бізнес-плану. Зокрема³:

Розділ _. *Організаційний план.*

Організаційний план може мати такі підрозділи:

Обрання організаційної схеми управління, визначення кількості та розмірів кожного відділу і структурного підрозділу, їх підпорядкування, організація роботи обслуговуючих підрозділів (маркетингу, матеріального забезпечення, збуту, адміністрування і т.д.).

Обґрунтування потреби підприємницького проекту в основному управлінському персоналі, організації, оплаті та стимулюванні його праці.

Розробка календарного плану-графіка основних етапів робіт щодо організації бізнесу та які необхідно виконати до моменту початку реалізації підприємницького проекту. Такий календарний план повинен містити інформацію

³ Рекомендовані розділи (не обов'язкові)

щодо основних етапів та послідовності їх виконання, часу, термінів та взаємозв'язку основних подій, які сприяють підготовці початку реалізації бізнес-проекту та реалізують його цілі. Наприклад, такими етапами можуть бути: замовлення сировини та матеріалів; завершення дизайну проекту продукції; одержання необхідних погоджень та дозволів, пов'язаних з реалізацією підприємницького проекту; пошук, будівництво, оренда необхідних приміщень, розробка плану розміщення будівель та споруд, встановлення в їх межах устаткування, випробовування обладнання, випуск пробної партії виробів; пошук та найм персоналу, його підготовка до виконання завдань в межах проекту і т. ін.

Розділ _ . Виробничий план.

Основне завдання виробничого плану - довести, що підприємство спроможне організувати виробництво; здатне виготовляти необхідну кількість товарів відповідної якості; має можливість придбати необхідні для цього ресурси.

Для написання цього розділу потрібно:

- стисло описати суть виробничого (технологічного) процесу виготовлення продукції; розрахувати потрібну кількість робочих місць на підприємстві; навести інформацію про потрібні машини, обладнання та устаткування; розрахувати величину амортизаційних відрахувань; навести інформацію про потрібні виробничі та невиробничі приміщення, розрахувати їх вартість або орендну плату;

- навести інформацію про сировину, матеріали та комплектуючі, їх вартість, джерела постачання;

- розрахувати необхідні обсяги запасів сировини, матеріалів та комплектувальних виробів, вказати на можливість їх зберігання;

- оцінити ймовірність впливу зовнішніх факторів на виробничу діяльність підприємства.

Розділ «Виробничий план» завершують розрахунками витрат на виробництво та собівартості одиниці продукції (до розділу додаються калькуляція витрат виробництва та розрахунки за всіма статтями кошторису витрат на виробництво). З метою визначення точки беззбитковості здійснюється розподіл витрат на постійні та змінні.

Розділ _ . Фінансовий план

Фінансовий план є ключовим розділом бізнес-плану, оскільки тільки відповідні показники фінансового плану можуть реально продемонструвати рівень привабливості та ефективності практичної реалізації розробленого підприємницького проекту. Основними завданнями «Фінансового плану» є:

- скласти план доходів та витрат. Для цього розрахувати прогностичний обсяг продажу продукції; спрогнозувати період часу від початку реалізації комерційної ідеї до початку реалізації перших партій продукції; розрахувати прямі витрати на виробництво за реалізацію продукції; розрахувати ілімміюпиробничі (операційні) витрати на виробництво та реалізацію продукції; розрахувати операційний прибуток, прибуток до сплати податку та чистий прибуток;

- розрахувати точку беззбитковості для кожного виду продукції; у випадку, коли для отримання кредиту важливе значення має величина отриманого прибутку, розрахувати таку ціну реалізації, яка б забезпечувала отримання такого прибутку;

скласти план грошових надходжень та витрат; скласти плановий баланс підприємства;

розрахувати очікувані фінансові коефіцієнти, які відбивають інтереси короткострокових кредиторів, довгострокових кредиторів та власників бізнесу. Зробити відповідні висновки;

проаналізувати чутливість підприємницького проекту; узагальнити фінансові потреби підприємства, описати умови повернення можливою кредиту (виходячи із аналізу графіка доходів і витрат);

оцінити економічну ефективність реальних інвестицій, що вкладаються в бізнес-проект (інвестиційний проект).

Останнє завдання фінансового плану - узагальнити результати всіх попередніх розділів бізнес-плану у вартісній формі та обґрунтувати економічну ефективність реалізації підприємницького проекту.

У фінансовому плані, як правило, розглядаються декілька сценаріїв розвитку подій: оптимістичний, реалістичний і песимістичний.

2.3. Вимоги до оформлення курсової роботи

Загальні вимоги

Оформлення наукового реферату має відповідати загальним вимогам до робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008:2015 — «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

Курсова робота виконується у вигляді друкованого тексту з ілюстраціями та таблицями. Текст повинен бути написаний з одного боку окремих аркушів формату А4. Закреслення, скорочення (крім загальноновживаних) і будь-які вставки та незрозумілі позначення не дозволяються. **Обсяг роботи – 35-45 сторінок тексту.** Роботу друкують за допомогою комп'ютера на одній сторінці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 міжрядкових інтервали до 40 рядків на сторінці, 14 кегль. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Сторінки мають бути пронумеровані. Першою сторінкою є титульний аркуш, який входить до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші та аркушах завдання номер сторінки не ставиться. Нумерація сторінок проставляється, починаючи з плану.

Текст курсової роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: з лівого боку - не менш за 20 мм, з правого - не менш за 10 мм, зверху - не менш за 20 мм, знизу - не менш за 20 мм.

Необхідно використовувати шрифт Times New Roman. Шрифт друку повинен бути чітким. Компактність тексту роботи повинна бути однаковою.

Заголовки структурних частин курсової роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують

великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими

літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту. В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка.

Перенос слів заголовка не допускається.

Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати двом інтервалам.

Нумерація елементів роботи

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака №.

На титульному аркуші номер сторінки не ставлять.

Наступною за титульною є сторінка з планом курсової роботи, який відображає її структуру. Номер сторінки документа, проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. План є одночасно і змістом роботи. Кожна структурна частина роботи (план, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел, додатки) починається з нової сторінки. Необхідно витримати пропорції обсягу всіх частин курсової роботи. Зокрема, вступ і висновки разом не повинні перевищувати 5-6 сторінок. Бажано, щоб відносно рівномірним був розподіл матеріалу і за розділами. Структурні елементи "Зміст", "Вступ", "Висновки", "Список використаних джерел" не нумерують, а їх назви правлять за заголовки структурних елементів, записують посередині сторінки з великої літери.

Ілюстрації і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації позначають словом "Рисунок" і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка (наприклад, рис. 1.4 - тобто рисунок четвертий першого розділу).

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово "Таблиця" і номер її вказують один раз над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова "Продовження табл." і вказують номер таблиці.

Формули нумерують в межах розділу. Номер формули складається з порядкового номера формули в розділі; між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках.

Текст роботи повинен бути чітким і грамотним, малюнки, таблиці та діаграми

– мати номер та назву. Цитати необхідно брати в "лапки" та супроводжувати відповідними посиланнями (виносками) в квадратних дужках із зазначенням номера наукового джерела за списком використаної літератури та сторінки з якої взято цитату.

Оформлення науково-довідкового апарату

При написанні курсової роботи студент повинен давати посилання на джерела, матеріали або окремі результати, які наводяться в роботі. Такі посилання дають змогу відшукувати документи і перевірити достовірність відомостей при цитуванні документа, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг. Посилатися слід на

останні видання публікацій. На більш ранні видання можна посилатися лише в тих випадках, коли в них наявний матеріал, який не включено до останнього видання.

До оформлення **науково-довідкового апарату** висуваються такі вимоги:

а) текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в тій граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз “так званий”;

б) цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручування думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, на кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

Не допускається використання цитат з друкованих джерел без наведення в атрибуції номерів сторінок, на яких текст, що цитується, знаходиться. Якщо друковане видання (книга, журнальна стаття тощо) розміщено на інтернет-ресурсі (сайті), проте таке джерело повинно атрибутуватися не як інтернет-джерело, а як друковане видання, тобто з наведенням номера сторінки.

в) кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на відповідне літературне джерело;

г) при непрямому цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути гранично точним у викладенні думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і робити відповідні посилання на літературне джерело;

д) цитування не повинно бути ні надмірним, ні недостатнім, оскільки і те, й інше знижує рівень наукової праці: надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

Приклад оформлення посилань:

Визначення Свередою Н. І. управління фінансовою безпекою підприємства як сукупності відносин фінансової безпеки вважаємо неправильним виходячи зі змісту поняття «безпека» – стан, коли комусь або чомусь ніщо не загрожує, не викликає занепокоєння [28, с. 52].

При застосуванні у роботі ілюстрацій (рисунків, схем, діаграм тощо) та таблиць також необхідно обов'язково посилатись на джерела, матеріали чи окремі результати, що використані при їх побудові. Такі посилання дають змогу підтвердити достовірність відомостей (у тому числі цифрових даних), що використані при написанні дослідження, підкреслити самостійність розробок автора тощо. При цьому необхідно виходити з наступних правил (додаток Г):

- у випадку запозичення ілюстрації чи таблиці з певного джерела та представлені їх у роботі без змін, під таблицею чи підписом під ілюстрацією пишуть слово «Джерело:» та наводять посилання на нього за загальними правилами (Джерело: [7, с.151].);

- якщо автор запозичає частину відомостей ілюстрації чи таблиці з певного джерела, творчо їх опрацьовує, удосконалює, робить розрахунки тощо, про це вказують у примітці під таблицею чи підписом під ілюстрацією та наводять джерело (джерела), взяті за основу (Примітка. Складено автором за даними [7, с.151; 15, с. 351].);

- якщо при побудові ілюстрації чи таблиці використані дані з недрукованих джерел (первинних джерел, що не публікуються), про це вказують у примітці під таблицею чи підписом під ілюстрацією (Примітка. Розраховано автором на основі статистичної та/чи фінансової звітності підприємства. Або Примітка. Складено автором за даними підприємства.);

- у випадку представлення у вигляді таблиць чи ілюстрацій самостійних (авторських) напрацювань, на це акцентують увагу у відповідній примітці (Примітка. Складено (або розроблено) автором).

Формули

Формули розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині сторінки, вище і нижче кожної формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка, пояснення до позначень і числових множників, якщо їх не було раніше в тексті, треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Перший рядок пояснення починають зі слова "де" без двокрапки.

Рівняння і формули треба виділяти з тексту вільними рядками. Вище і нижче кожної формули потрібно залишити не менше одного вільного рядка. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (*) і ділення (/).

Приклад:

$$Ka.l. = GK/PZ,$$

1.1)

де *Ka.l.* - коефіцієнт абсолютної ліквідності;

GK - грошові кошти;

PZ - поточні зобов'язання.

Пояснення кожного позначення, що міститься в формулі, треба подавати з нового рядка в тій послідовності, в якій їх наведено в формулі;

- перший рядок пояснення починають з абзацу словом "де" без двокрапки;
- після пояснення позначення через кому пишуть одиницю відповідної фізичної величини;
- формули, які подають одна за одною і не відокремлюють текстом, відділяють комою і розташовують у стовпчик;
- формули, крім формул у додатках, треба нумерувати порядковою нумерацією в межах розділу, арабськими цифрами, які записують на рівні формули в круглих дужках у крайньому правому положенні на рядку;
- номер формули складається з номера розподілу і порядкового номера

формули у цьому розділі відокремлених крапкою (1.2; 2.1 тощо);

- формули в кожному додатку повинні мати окрему нумерацію, складену з літери позначення додатка та порядкового номера формули цього додатка, сполучених крапкою.

Загальні правила подання ілюстрацій

Основними видами ілюстративного матеріалу в курсових роботах є схеми та діаграми.

Схема – це зображення, котре передає, зазвичай за допомогою умовних позначень і без збереження масштабу, основну ідею явища або процесу, показує взаємозв'язок їх головних елементів.

Діаграма – це один із способів графічного зображення залежності між величинами. Відповідно до форми побудови розрізняють діаграми площинні, лінійній об'ємні.

Результати обробки числових даних можна подати у вигляді графіків, тобто умовних зображень величин та їх співвідношень через геометричні фігури, точки, лінії.

Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. При необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (запис під ілюстрацією).

Ілюстрації (діаграми, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати в роботі безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблицю або рисунок, розміри якого більше формату А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або додатках.

Ілюстрації нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис.1.2 (другий рисунок першого розділу).

Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні записи розміщують послідовно під ілюстрацією. Якщо в роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься у підписі. У тому місці, де викладається матеріал, пов'язаний із ілюстрацією, розміщують посилання у вигляді виразу у круглих дужках (рис. 5.1) або "...як це показано на рис. 5.1".

При виборі типу діаграми необхідно враховувати характер вихідних даних та мету побудови, наприклад, для відображення динаміки показників доцільно застосувати лінійний графік або стовпчикову діаграму, а складу та структури – секторну діаграму.

Оформлення таблиць

Цифровий матеріал, як правило, повинен оформлюватися у вигляді таблиць. Таблиці використовують для кращого унаочнення та зручності порівняння показників. Кожна таблиця повинна мати назву, яку розміщують

над таблицею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово "Таблиця" починають з великої літери. Назву не підкреслюють. В кінці назви крапка не ставиться.

Заголовки граф повинні починатися з великих літер, підзаголовки з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і із великих, якщо вони є самостійними.

Висота рядків повинна бути не меншою 8 мм. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не треба.

Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті, таким чином, щоб її можна було читати без повороту або з поворотом за годинниковою стрілкою.

Приклад побудови таблиці наведено нижче.

Таблиця 1.1. Назва таблиці

Заголовки граф				
	Підзаголовки граф			
1	2	3	4	5

Джерело: [4, с. 15].

Дозволяється наскрізна нумерація таблиць, крім додатків. Таблиці треба нумерувати в межах розділу арабськими цифрами. Номер таблиці складають з номера розділу та порядкового номера таблиці в цьому розділі, відокремлених крапкою. Назву таблиці пишуть з першої великої літери і розташовують над таблицею (починаючи над верхнім лівим кутом).

Якщо частину таблиці перенесено на іншу або ту саму сторінку, назву подають тільки над першою частиною таблиці, над іншими її частинами подають тільки номер таблиці з таким написом (починаючи над верхнім лівим кутом з першої великої літери): "Продовження таблиці "номер таблиці

Наприклад:

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4	5

Джерело: [4, с. 15].

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, то при першому повторенні його замінюють словами "Теж", а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, марок, знаків, математичних

символів - які повторюються, не слід. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк.

Додатки

Матеріал, що доповнює або унаочнює текст документа, дозволено розміщувати в додатках;

Додатки оформлюють як продовження курсової роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи.

Якщо додаток тільки один, він оформлюється на окремому аркуші і повинен мати заголовок, надрукований малими літерами з першої великої літери симетрично відносно тексту сторінки.

Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово Додаток А.

Якщо в роботі кілька додатків, то на окремому аркуші посередині друкується великими буквами слово ДОДАТКИ. На наступних аркушах оформлюють відповідні додатки. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки, мати заголовок, надрукований малими літерами з першої великої літери симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово Додаток і велика літера, що позначає додаток. Кожний додаток може складатися з однієї або з кількох сторінок. Нумерація сторінок в додатках – наскрізна.

Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, О, Ч, Ь.

Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумерують у межах кожного додатку. В цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад, Додаток А.2.

Список використаних джерел та літератури

У кінці роботи наводиться список використаних джерел. Він складається в алфавітному порядку з дотриманням вимог Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015.

Приклади оформлення списку використаних джерел

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ У БАКАЛАВРСЬКІЙ РОБОТІ з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на

	еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ

	<p>им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницького, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>2. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>1. Авдеева О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.): дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18</p> <p>5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Архівні документи	<p>1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної</p>

	Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i> . Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Люмінесцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). 2. Шилляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. 2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одисей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовец Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ;

	вип. 3).
Частина видання: книги	<p>1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>3. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>4. Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	<p>1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
Частина видання: довідкового видання	<p>1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоець, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
Частина видання: продовжуваного видання	<p>1. Коломоець Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p>

	<p>3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<p>1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>2. Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017)..</p>

3. ПОРЯДОК ДООПРАЦЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У разі недопуску курсової роботи до захисту студент повинен врахувати зауваження керівника курсової роботи, викладені в рецензії та доопрацювати її з повторною подачею керівникові. Причому керівнику подаються обидва варіанти роботи (доопрацьований і попередній).

У разі неусунення визначених недоліків робота повертається на повторне доопрацювання.

4. ОЦІНЮВАННЯ ТА ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

За виконання і захист курсової роботи студент максимально може отримати 100 балів за накопичувальною шкалою з наступним переведенням у відповідну оцінку за шкалою ЄКТС.

Підсумкова оцінка за виконання і захист курсової роботи визначається шляхом додавання балів керівника курсової роботи та комісії із захисту курсових робіт за результатами захисту.

Загальна сума балів включає такі складові: оцінювання керівником підсумків роботи на окремих етапах її підготовки (максимум – 60 балів); оцінювання комісією захисту курсової роботи (максимум – 40 балів).

Розподіл балів відповідно до критеріїв оцінювання виконання курсової роботи визначається керівником курсової роботи у відгуку наукового керівника відповідно до табл. 4.1.

У разі виявлення текстових запозичень, використання ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело курсова робота знімається з розгляду незалежно від стадії проходження з обов'язком повторного її виконання та захисту. Порядок повторного виконання та захисту курсової роботи встановлюється відповідними методичними рекомендаціями щодо виконання курсових робіт.

Таблиця 4.1. Розподіл балів для окремих етапів та елементів виконання курсової роботи

№ з/п	Критерії оцінювання виконання курсових робіт	Бали
1	2	3
1.	правильність формулювань об'єкту, мети і завдань дослідження	до 4
2.	відповідність змісту роботи її темі, грамотність структурування роботи, збалансованість її розділів	до 7
3.	системність викладу матеріалу, відсутність повторів, логічних помилок	до 8
4.	ступінь самостійності роботи (відсутність академічного плагіату), наявність посилань	до 10
5.	використання та опанування сучасної літератури, чинних нормативно-правових актів; правильність розрахунків, застосування методів економічного, статистичного аналізу тощо.	до 10
6.	теоретична обґрунтованість основних положень курсової роботи, що підтверджені підібраним та систематизованим фактичним і статистичним матеріалом	до 10
7.	правильність оформлення (роботи в цілому, таблиць, рисунків, посилань, списку використаних джерел)	до 6
8.	дотримання графіку підготовки роботи, періодичність консультування із науковим керівником і т.п.	до 7
Разом		не більше 60

Критерії оцінювання захисту студентом курсової роботи визначено у табл. 4.2.

Таблиця 4.2 Критерії оцінювання комісією рівня захисту курсової робіт

Кількість балів	Рівень знань студента	Критерії оцінювання
1	2	3
36 – 40	високий	доповідь студента носила продуманий, структурований характер, містила основні результати проведеного дослідження, студент продемонстрував вільне володіння матеріалом за темою дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, виклад логічний, доказовий (обґрунтований), висновки і узагальнення точні, студент орієнтується в системі чинного законодавства, використання фахової термінології правильне, висновки за результатами дослідження продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).

32,5 – 35,5	достатній	Доповідь студента продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки і узагальнення точні; студент орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології правильне, висновки за результатами дослідження продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
30 – 32		Доповідь студента продумана, обґрунтована, містить основні результати проведеного дослідження, відповіді на питання членів комісії повні, розуміння матеріалу достатньо глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні, висновки і узагальнення точні; студент орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології правильне. Але виклад недостатньо систематизовано, у визначенні понять, термінології та узагальненнях мають місце окремі помилки, які виправляються за допомогою додаткових питань членів комісії, окремі висновки курсової роботи не відображені при захисті, окремі висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
27 – 29,5	середній	Доповідь студента належним чином не систематизована, непродумана, основні результати проведеного дослідження розкриті частково, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані, розуміння матеріалу поверхневе; студент слабо орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології з неточностями, окремі висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
24 – 26,5		Доповідь студента належним чином не систематизована, непродумана, основні результати проведеного дослідження розкриті частково, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані, розуміння матеріалу поверхове; студент не орієнтується в системі чинного законодавства; використання фахової термінології з неточностями. Висновки та пропозиції недостатньо обґрунтовані та мають сумнівний прикладний характер, висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
14 – 23,5	низький	Доповідь студента належним чином не підготовлена, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані або відсутні, розуміння матеріалу поверхневе; студент не орієнтується в системі чинного законодавства; не вміє використовувати управлінську та економічну термінологію. Робота свідчить про недостатню сформованість основних фахових вмінь, відсутнє обґрунтування практичного та прикладного значення дослідження, висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).
0 – 13,5		Доповідь студента не підготовлена, відповіді на питання членів комісії необґрунтовані або відсутні, розуміння матеріалу поверхове; студент не орієнтується в системі чинного законодавства; не вміє використовувати фахову термінологію. Робота свідчить про несформованість основних фахових вмінь, окремі висновки за результатами дослідження не продемонстровано за допомогою ілюстративного матеріалу (розрахунків).

Зазначені в табл. 4.1 і 4.2 критерії оцінювання рівня виконання та захисту студентами курсових робіт можуть уточнюватися методичними рекомендаціями з урахуванням специфіки спеціальностей.

Рішення комісії про оцінку знань, виявлених при захисті курсової роботи приймається на підставі знаходження середнього арифметичного балів, виставлених кожним членом комісії.

Повторний захист курсової роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється.

Підсумкове оцінювання виконання та захисту курсової роботи відбувається шляхом додавання балів керівника курсової роботи, виставлених у його відгуку, та балів комісії із захисту курсової роботи.

У разі отримання за результатами виконання та захисту курсової роботи 35- 59 балів (оцінка FX за шкалою ЄКТС) студент має право доопрацювати виконану курсову роботу та повторно пройти її захист.

У разі неотримання за результатами доопрацювання та повторного захисту курсової роботи 60 балів студент зобов'язаний повторно виконати та захистити курсову роботу в наступному навчальному періоді.

У разі отримання за результатами виконання та захисту курсової роботи 0- 34 бали (оцінка F за шкалою ЄКТС) студент зобов'язаний повторно виконати та захистити курсову роботу в наступному навчальному періоді.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

При написанні наукового реферату необхідно дотримуватись вимог академічної доброчесності відповідно до вимог ст. 42 Закону України «Про освіту».

Дотримання академічної доброчесності передбачає, що під час написання наукового реферату необхідно:

вказувати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності під час написання наукового реферату вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання.

Порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності визначається уповноваженим колегіальним органом управління університету з урахуванням вимог чинного законодавства.

6. Рекомендовані джерела

6.1. Основні джерела

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності : навч. посіб. / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик. Чернівці: Технодрук, 2019. 264 с.

2. Васильців Т. Г., Качмарик Я. Д., Блонська В. І., Лупак Р. Л. Бізнес-планування: навчальний посібник. Київ: Знання, 2013. 173 с.

3. Волошина С.В. Бізнес-планування: конспект лекцій. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2016. 64 с.

4. Гавриш, О. А., Бояринова К. О., Копішинська К. О. Розробка стартап-проектів. Конспект лекцій: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 188 с.

5. Економіка та організація підприємницької діяльності: навч. посіб / За заг. ред. д.е.н. Н. В. Сментини. – К: ФОП Гуляєва В.М, 2019. 320 с.

6. Кравченко М. О. Бізнес-модель як основа впровадження інновацій на підприємстві. Економіка та держава. 2019. № 12. С. 138-142. Рубул Ю. Управління стартапами. International Marketing Business Academy. URL: <https://imbacademy.com.ua>

7. Макаренко С. М. Бізнес-планування : навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» рівня вищої освіти «бакалавр» / С. М. Макаренко, Н. М. Олійник. Херсон : ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. 224 с.

8. Менеджмент стартап проектів: підручник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти / О. А. Гавриш, В. В. Дергачова, М. О. Кравченко та ін.; за заг. ред. О. А. Гавриша. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 337 с.

9. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-планів інвестиційних проектів : Наказ Державного агентства України з інвестицій та розвитку від 31.08.2010 № 73.

10. Презентація інноваційних розробок та просування Бізнес-планування стартап проектів. URL: https://startup.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/IDP_Business_Planning_ua.pdf

11. Ситник Н. І. Концептуальні основи стартапів: їх сутність і класифікація. Бізнес Інформ. 2016. №8. С. 64-68.

12. Управління стартапами : підручник для для здобувачів вищої освіти за економічними спеціальностями / О. А. Гавриш, К. О. Бояринова, М. О. Кравченко, К. О. Копішинська; за заг. ред. О. А. Гавриша. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2020. 716 с.

13. Успішний бізнес план з Бізнес-моделлю КАНВАС. Uhbdp. URL:

<https://uhbdp.org/ua/business-instruments/canvas>

14.Шаблон бізнес-плану. Pro-consulting. Аналітика ринків. Фінансовий Консалтинг. URL: www.pro-consulting.ua

15.Як розробити і оформити бізнес – план: навчально-методичний посібник для студентів ОР “бакалавр” спеціальності 076 "Підприємництво, торгівля та біржова діяльність". / Васильченко С.М. – Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2020. 52 с.

7. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Українська асоціація венчурного та приватного капіталу. URL: <http://uvca.eu>
2. Український фонд стартапів. URL: <https://usf.com.ua>.
3. AngelList URL: <https://angel.co>
4. Startup.Network. URL: <https://startup.ua/ua/>

ДОДАТКИ

Додаток А

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

Кафедра менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Планування та організування діяльності організації»

на тему

«Створення та організація діяльності еко-ферми»

Виконала:

здобувачка вищої освіти ступеня магістра
за спеціальністю 073 Менеджмент галузі
знань 07 Управління та адміністрування
Іваненко Олена Анатоліївна

Науковий керівник:

Арзянцева Д. А.,
к.е.н., доцентка, доцентка кафедри

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Хмельницький

2023

36

Орієнтовний план курсової роботи

РЕЗЮМЕ

РОЗДІЛ 1. Галузь, підприємство та його продукція

1.1 Поточна ситуація та тенденції розвитку галузі

1.2. Комерційна ідея, з якою підприємець збирається виходити на ринок

1.3. Обґрунтування організаційно-правової форми реалізації підприємницької діяльності

1.4. Вибір назви підприємства/торгової марки для бізнесу

1.5. Аналіз альтернативних варіантів реалізації підприємницької ідеї (на прикладі франшизи)

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ

2.1. Аналіз конкуренції в галузі

2.2. Цільовий ринок підприємства

2.3. Місцезнаходження підприємства

2.4. Оцінювання впливу зовнішніх факторів на бізнес

РОЗДІЛ 3. МАРКЕТИНГОВИЙ ПЛАН

3.1. Маркетингова стратегія та програми, що забезпечать досягнення цілей маркетингової діяльності

3.2. Бюджет маркетингу

РОЗДІЛ 4. ФОРМУВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛІ КОМЕРЦІЙНОЇ ІДЕЇ

РОЗДІЛ 5. ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Приклади оформлення таблиць та рисунків, які наводяться в курсовій роботі

Таблиця 1.2 Класифікація економіко-математичних методів

Математичні методи	Оптимізаційні	Неоптимізаційні
Точні	Методи теорії оптимальних процесів, деякі методи математичного програмування і методи дослідження операцій	Методи елементарної математики і класичні методи математичного аналізу, економетричні методи
Наближені	Окремі методи математичного програмування, методи дослідження операцій, методи математичної теорії планування екстремальних експериментів, евристичні методи	Метод статистичних випробувань та інші методи математичної статистики

Джерело: [1, с. 59].

або

Примітка. Складено автором.

або

Примітка. Складено автором за даними [1, с. 59; 2, с. 121].

або

Примітка. Розраховано автором на основі статистичної звітності підприємства.

або

Примітка. Розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства.

або

Примітка. Складено автором за даними підприємства.

Рисунок 2.5. - Структура основних засобів
КП «Південно-Західні тепломережі», 2021 рік (%)

Джерело: [1, с. 59].

або

Примітка. Складено автором.

або

Примітка. Складено автором за даними [1, с. 59; 2, с. 121].

або

Примітка. Розраховано автором на основі статистичної звітності підприємства.

або

Примітка. Розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства.

або

Примітка. Складено автором за даними підприємства